

Svarer Stigningen i Toldindtægterne

til

Landets økonomiske Situation?

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening.

Af

Etatsraad, Nationalbankdirektør **Levy**.

Man hører saa ofte Toldindtægternes Forøgelse anføre som Kjendetegn paa stigende Velstand, at der er god Grund til fra Tid til anden at undersøge, hvorvidt denne Paastand stemmer med Virkeligheden.

Dette Spørgsmaal har allerede tidligere været til Forhandling i vor Forening. I vort Novembermøde i 1875 tillod jeg mig at henlede Deres Opmærksomhed paa det Misvisende i at betragte Stigningen af Toldintraderne, der den Gang, ligesom nu, var meget paa-faldende, som et Kjendetegn paa økonomisk Fremgang.

Medens Værdien af Indførselen fra 1870—1874 var stegen med 61 Millioner Kr., udviste samtidig Værdien af Udførselen ikkun en Forøgelse af 23 Millioner. Vi befandt os den Gang i en Periode, hvor Arbejdslønnen var forøget meget betydelig hele Landet over, hvilket var Anledningen til et stærkt forøget Forbrug af indførte Varer, hvormed Udførselen ikke kunde holde Skridt. Følgen heraf blev en væsentlig Indskrænkning af den til Omsætning og Produktion nødvendige flydende Kapi-

tal, hvorved der opstod en ikke ringe Forstyrrelse i flere økonomiske Forhold.

Diskontoen i 1875—1877 naaede saaledes en Gjennemsnitshøjde af $5\frac{1}{2}$ —6 pCt.; i Slutningen af 1877 saa vi den endog stige til $6\frac{1}{2}$ —7 pCt. Særlig bleve Sparekasserne paavirkede af Forholdene; medens Aaret 1875 udviste en Forøgelse af Indskudene af 18 Million Kr., gik Forøgelsen i 1876 ned til 8 Millioner, 1877 udviser endog 14 Millioner, og 1878 8 Millioner større Uddrag end Indskud.

Samtidig faldt i 1877 Prisen paa Kongelige Obligationer til 87—90, paa Østifternes Kreditforenings Obligationer til $84\frac{1}{2}$ — $86\frac{1}{2}$, paa jyske Kreditforenings Obligationer endog til 79—82.

Det store Tryk, der herved sporedes i alle Forhold fremtvang atter en sundere Tilstand i vort økonomiske Liv. Ved en forstandig Indskrænkning begrænsedes Misforholdet imellem Ind- og Udførsel, navnlig ved en anselig Formindskelse af Indførselen. Vel falder Værdien af Udførselen i 1875—78 med 19 Millioner, men samtidig falder Indførselen med 38 Millioner, og denne, der i 1874 var 53 Millioner større end Udførselen, reduceres i 1878 til en Forskjel af 37 Millioner. En saadan Nedgang i Indførselen virkede selvfølgelig tilbage paa Toldindtægterne, og disse, der regelmæssig i Løbet af 6 Aar vare stegne fra 13,7 til 20,3 Millioner i Aaret 1875—76, falde derpaa i 1877—78 til 18,3 Millioner.

Naar jeg nu atter iaften har ønsket at indlede en Diskussion om det samme Emne, er det fordi jeg har det Indtryk af Forholdene, at vi staa ligeoverfor en Periode, der har megen Lighed med den nys omtalte, om end Aarsagerne ere forskjellige. Saaledes foreligger

der ikke nogen forstyrrende Indflydelse af Arbejdslønnen, ligesom der ejheller i Pengemarkedets nærværende Tilstand foreligger noget synligt Tegn paa et Tryk af indgribende Betydning. Tvertimod, Prisen paa rentebærende Papirer er endog høj, og Diskontoen har i de sidste Aaringer holdt sig paa omtrent 4—4½ pCt., naar undtages den korte Tid af Aaret, da December-Terminforretningerne udøve deres Indflydelse. Min Opfattelse af Forholdene er den, at Toldintradernes vedvarende Stigning i de sidste Aar ikke kan tilskrives en sund Udvikling af vort økonomiske Liv, men at der atter er et Misforhold mellem Indførsel og Udførsel, hvis Virkninger allerede vilde være følte, naar de ikke vare blevne paralyserede ved Transaktioner, der ikke kunne fortsættes i Længden, og at der derfor om kortere eller længere Tid vil udvikle sig et stærkt Tryk, medmindre Mængden af vor Udførsel og dennes Værdi tager et gunstigt Opsving, eller vor Indførsel indskrænkes væsentlig, og da særlig hvad Fortærings- og Beklædningsgjenstande angaar. — Med Aaret 1879 vender Bladet sig. Atter forøget Indførsel og følgelig større Toldintrader. Medens de i Aaret 1878—79 gave en Indtægt af 18½ Millioner, udvise de sidste 5 Aar følgende Summer, hvori den indenlandske Sukkerafgift, men derimod ikke Afgiften paa Brændevin, Skibsafgiften, Pakhusleje etc., var indbefattet:

Toldindtægt 1879—80	19,453,000	Kr.
1880—81	20,263,000	—
1881—82	21,974,000	—
1882—83	22,782,000	—
1883—84	23,927,000	—

Altsaa Forøgelse i de sidste 5 Aar af 4½ Million

og gaar man endnu et Aar længere tilbage (1878—79) endog $5\frac{1}{2}$ Million Forøgelse.

Samtidig stiller Værdien af Ind- og Udførsel sig saaledes:

	Indførsel.	Udførsel.	Større Ind- end Udførsel.	Værdien af gjenudførte indførte Varer.
1879	199 Mil. Kr.	158 Mil. Kr.	41 Mil. Kr.	16,9 Mil. Kr.
1880	227 —	196 —	31 —	19,8 —
1881	245 —	183 —	62 —	21,1 —
1882	253 —	188 —	65 —	27,5 —
1883	289 —	200 —	89 —	—
Forøgelse i 5 Aar	90 Mil. Kr.	42 Mil. Kr.	48 Mil. Kr.	—

Stigningen i Indførselsværdien i 1883, og heri er der næppe foregaaet nogen Forandring i indeværende Aar, er saameget mærkeligere, som Prisen paa mange Varesorter er lavere end i de nærmest foregaaende Aar. Samtidig er heldigvis dog ogsaa Udførselsværdien tiltagen, men, som Tallene vise, er der et saa meget større Plus i Henseende til Indførselen, at man er berettiget til at tale om et Misforhold, og Berettigelsen i denne Forudsætning vil klarere fremtræde, naar man lægger Mærke til det stigende Forbrug af enkelte Varesorter.

Det er naturligt, at der efterhaanden som Folke- mængden forøges og Udviklingen skrider frem, finder en forøget Import Sted af Varer, bestemte saavel til For- tæring som til Produktion. Indførselstabellerne udvise ogsaa et stærkt Opsving med Hensyn til Importen af Varer som Metaller, Tømmer, Kul, Maskiner, Foderstoffer etc.: men samtidig udvise de en paafaldende større Indførsel af Fortærings- samt Beklædningsgjenstande, end Folke- mængdens Forøgelse udkrævede. — Jeg skal fremdrage nogle Exempler paa Forbruget af saadanne Gjenstande, angivet pr. Individ, saa at Indflydelsen af Folke- mængdens Forøgelse ikke kommer i Betragtning. For-

bruget er angivet for Aarene 1873, 1878 og 1883 for at vise hvordan dette er forøget fra 5 til 5 Aar.

	1873.	1878.	1883.	Forøgelse i Femaaret 1878—1883. pCt.
Frugter, tørrede, syl- tede, salte, Skalfrugter,	Pd.	Pd.	Pd.	
Oranger	3,27	3,29	4,10	25
Galanterivarer	0,12	0,12	0,16	33 $\frac{1}{3}$
Kryderier	0,74	0,71	0,74	4
Manufakturvarer	7,05	7,11	8,95	26
Sukker, Mallas, Sirup	26,40	26,98	30,36	12
The	0,28	0,33	0,33	
Kaffe	4,60	5,05	5,46	8 $\frac{1}{2}$
Tobak	3,20	3,12	3,28	5

Indførselen af Glasvarer er i det sidste Femaar stegen med 29 pCt., ligeledes er Importen af andre Artikler, saasom Porcellæn og Petroleum, hvilke ere vanskelige at klassificere enten som Fortærings- eller Produktions-Fornødenheder, tiltagen betydeligt. Det er interessant at lægge Mærke til, at medens Importen for de fleste af de anførte Varesorter forblev uforandret i det første Femaar, er Opsvinget for flere Artiklers Vedkommende paafaldende stort i det sidste, og tyder unægteligt paa en gennemgaaende Tilbøjelighed til Luxus og Nydelse. Navnlig gjælder dette i en mærkelig Grad om Frugter, Galanterivarer, Manufakturvarer og Sukker. Indførselen af Vin er saa godt som uforandret i begge Perioder.

Sammenholdes nu Toldintradernes Stigning i det sidste Femaar med den samtidige Import, saa udviser hine en Forøgelse af 23 pCt., hvorimod denne en Tiltagen med 45 pCt. Da Tolden beregnes efter Vægt og ikke af Værdien, maa den store Forskjel tilskrives den store forøgede Import af toldfrie Varer saasom Mursten, Gjødningsstoffer, Foderstoffer, Kornvarer etc.

Ihvorvel en Udvidelse af Exporten med 42 Millioner i de sidste fem Aar er betydelig, selv bortset fra at denne Sum indbefatter Værdien af gjenudførte importerede Varer, der i Femaaret er tiltagen med c. 12 Millioner, staar denne Forøgelse dog langt tilbage for den, Importen udviser. Særlig iøjnefaldende er Forskjellen, naar man alene holder sig til de 3 sidste Aar, idet 1881 udviser en Forskjel mellem Ind- og Udførsel af 62, 1882 af 65, og 1883 endog af 89 Millioner Kr. Man er derfor opfordret til at spørge: Har Landet paa en naturlig Maade kunnet dække denne Forskjel ved Hjælp af de Likvidationsmidler, der almindeligvis staar til vor Raadighed? Forskjellige foreliggende Data vise, at man har været nødsaget til at tage til de i tidligere Aar opsparede Reserver og særlig gjælder dette om Aaret 1883.

Det er et Særsyn for næsten alle europæiske Stater, at Handelsstatistiken udviser større Indførsel end Udførsel, og man er ofte tilbøjelig til at tilskrive dette en Grundfejl i Statistiken. Men hvert Land har som bekendt andre Factorer end netop Vareudførselen at likvidere imod Indførselen. Saaledes maa man hos os tage Hensyn til Renten af fremmede Papirer, Indtægten af Handelsflaader i udenrigs Fart, Gevinst paa consignerede samt transiterede Varer etc. Alt dette bidrager til at tilvejebringe Balancen, eller i alt Fald til at reducere Forskjellen. Hvad der taler til Fordel for vor Statistiks Paalidelighed, er den Omstændighed, at naar denne har paavist en gunstig Handelsbalance, da udvise Bankernes Status store disponible Beholdninger, men det modsatte, naar Statistiken udviser en ugunstig Balance. Særlig korrekt har dette Forhold vist sig for de tvende i Hen-

seende til Forskjel mellem Ind- og Udførsel extreme Aar 1880 og 1883s Vedkommende, hvorved dog maa erindres, at Virkningerne i Reglen først indtræde i det følgende Aar.

For at vende tilbage til det Spørgsmaal, der skal besvares, da er det utvivlsomt, at det Overskud, Indførselen i Aarene 1881—83 udviser udover Udførselen, langt overstiger, hvad vi ere vante til, saa at de andre ordinære Factorer, vi paaregne ved Balancens Opgjørelse, have været utilstrækkelige, hvorfor vi i ikke ringe Grad have maattet angribe vore disponible Ressourcer, altsaa vor flydende Kapital. — Jeg skal nu forelægge den ærede Forsamling forskjellige Data, der turde godtgjøre Rigtigheden af det Anførte.

Allerede Sparekasserne, der meget let paavirkes af Conjunctionene, tyde paa en Tilbagegang i vor økonomiske Stilling; medens disse i Aaret 1881—82 udvise en Fremgang af 39 Millioner, falder denne i 1882—83 til 11 Millioner, en Fremgang, der maa betegnes som mindre gunstig, eftersom alene Renten af den i Sparekasserne indestaaende Kapital udgjør 14 Millioner. Altsaa var Fremgangen 3 Millioner mindre end Renten af Kapitalen.

I første Række har vort Forraad af fremmede Papirer maattet tjene til Dækning af den ugunstige Balance. Vi savne bestemte Angivelser om, hvormeget vor Beholdning af disse er aftaget, men naar der ses hen til, at der ved den i Aaret 1872 stedfundne gratis Stempling af fremmede Papirer, viste sig at være cirka 52 Millioner norske og svenske Papirer her i Landet — en Sum, der vist senere var bleven ikke lidt forøget — og at saa godt som alle svenske og norske Statslaan til $4\frac{1}{2}$ à 5 pCt. Rente i de sidste Aaringer ere blevne

konverterede til 4 pCt., kan man vistnok paaregne, at disse Operationer i udstrakt Maalestok have tjent til at dække Gjæld til Udlandet, thi det kan ansés for givet, at man her saa godt som ikke har indladt sig paa Konvertering, men har foretrukket sine Obligationer kontant indfrie. Ligeledes kan man vist med Føje antage, at en Del Rumænske, Italienske og Amerikanske Papirer paa Grund af stigende Kurser ere blevne afhændede til Udlandet. Paa den anden Side indføres der jævnligt fremmede Papirer; i de senere Aar dog i en aftagende Maalestok og sikkerlig ikke i et Forhold, der nærmer sig de store indfrie solgte Beløb. I denne Henseende har man en Vejledning i den Stempelafgift, der er erlagt af fremmede Papirer. Omsættes Afgiften til Papirernes saalydende Beløb, da har Indførelsen af disse herefter været:

i Aaret 1879—80	6	Mill. Kr.
1880—81	8,40	—
1881—82	9,45	—
1882—83	6,60	—
1883—84	4,80	—

Ligesom denne Nedgang i Beholdningen af fremmede Papirer vidner om, at vi have haft meget at betale til Udlandet, saaledes er ogsaa det stedfundne Salg til Udlandet af danske Papirer et Vidnesbyrd om, i hvilken Grad vor ugunstige Handelsbalance har lagt Beslag paa vore Ressourcer. Medens det tidligere var ualmindeligt, at danske Papirer, lydende i dansk Mønt, kunde afhændes i Udlandet, saa have disse, navnlig de solide rentebærende, i de senere Aar fundet et godt Marked der, og store Beløb ere ogsaa udførte dertil.

Ved velvillig Medhjælp fra de private Bankers og de Herrer Vexelereres Side har jeg kunnet opgjøre,

hvormeget der i Aarets første Halvdel er sendt hertil til Inkassation af Koupons henhørende til danske Papirer, der ejes i Udlandet. Omsættes Beløbet af de indsendte Koupons til Kapital, befandtes der i Udlandet d. 30. Juni 1884.

Kongelige 4 pCt. Obligationer	15	Mill. Kr.
Husmandskreditforenings Obligationer ..	7	—
Landmandsbanks Hypothek-Obligationer	2,6	—
Østsjællandsk Jernbane-Oblig. og Aktier	3	—
Aarhus-Kommunes Obligationer	0,9	—
Jydsk Kreditforenings Obligationer ...	0,5	—
Diverse Sorter	0,8	—
Tilsammen		29,8 Mill. Kr.

Foruden disse Effecter, hvis Beløb senere maa være bleven noget forøget, var der i Omløb i Udlandet af store nordiske Telegrafaktier ikke mindre end 21,7 Million Kr. Med Hensyn til dette Papir maa dog erindres, at en stor Del allerede tidligere var placeret i Udlandet, men først i de senere Aar er Udvandringen bleven mere almindelig. — Paa samme Tid altsaa som vore Fordringer paa Udlandet i Form af fremmede Papirer er forringet, er vor Gjæld til dette ved Salget af danske Papirer ikke uvæsentlig forøget.

Men endog de anførte betydelige Hjælpemidler have ikke været tilstrækkelige til at faa Import og Export til at balancere. Selv det vigtigste Led i Landets flydende Kapital, vort Forraad af Guld og fremmede Valutaer, har i ikke ringe Maalestok maattet yde sit Kontingent dertil. I denne Henseende have vi nøjagtige Data at holde os til, nemlig Nationalbankens, de private Bankers, samt Finantsernes Beholdning af Metal og udenlandsk Valuta. Denne androg:

31 Maj 1880	80,9	Mill. Kr.
— 1881	97,9	—
— 1882	77,5	—
— 1883	81,4	—
— 1884	69,4	—

Den betydelige Afgang i Valutaer forklarer tilstrækkelig hvorfor Vexel-Kursen paa Udlandet, saagodtsom uafbrudt har været i vor Disfaveur saavel i 1883 som i 1884.

De meddelte Data ville formentlig være tilstrækkelige til at vise i hvor høj Grad vi have lagt Beslag paa Landets flydende Kapitaler for at dække de senere Aars Misforhold imellem Import og Export. Naar der desuagtet endnu ikke har været følt noget almindeligt økonomisk Tryk og der navnlig ikke i de sidst forløbne Aar har været kjendt nogen vedvarende høj Diskonto, eller lave Fondspriser som i Perioden 1875—78, da ligger Aarsagen hertil tildels i Beskaffenheden og Omfanget af de anvendte Hjælpemidler, og ikke mindst i Udlandets Anvendelse for danske Papirer — Hjælpemidler, hvis Skyggeside først spores efterhaanden ved mindre Renteindtægt fra Udlandet samtidig med større Renteudgift til dette. — Endvidere har Spekulationen i den senere Tid været meget begrænset, hvilket i Forbindelse med de lave Varepriser har tilladt en Indskrækning af Omsætningsmidlerne i Indlandet, saa at Nedgangen i Metal- og Valuta-beholdningen ikke endnu har virket generende.

Det kan saaledes anses for givet, at Toldintraernes Forøgelse ikke afgiver nogen paalidelig Maalestok til Bedømmelsen af den økonomiske Tilstand, og hvad Situationen i sin Helhed angaaer, da forekommer den mig at opfordre til alvorlig Opmærksomhed, thi

skulde Misforholdet imellem Ind- og Udførselen vedvare endnu en Stund, da vil det efterhaanden skorte paa Hjælpemidler, der i de forløbne Aar have staaet til vor Raadighed, og som saa at sige have tjent til at tilsløre Tilstandens rette Beskaffenhed. Der maa da med Nødvendighed et følelig Tryk til, for atter at hidføre en passende Ligevægt imellem vort Forbrug og vor Produktion.

En saadan Kur er fra Tid til anden nødvendig i ethvert Land, thi der gives visse økonomiske Love, man er altfor tilbøjelig til at lukke Øjnene for, forinden deres Virkninger spores i alle materielle Forhold.
